

Metka je na dan vernih duš okrasila grob svoje mamice. Imela je pa toliko cvetov, da sta jih z očetom še drago prodala, pa so še vedno poganjali novi.

Vsi ljudje so želeli tega cvetja. Metka in očka sta pri tem precej zaslužila. Opomogla sta si za nekaj dni. Očetu se je zasmejala sreča, dobil je službo.

Izmed vseh krizantem najlepše je Metka odnesla na materin grob. Bile so tako krasne, da so se vsi čudili, ki so jih videli. Nihče pač ni slutil, da jih je okrasila s svojim čarom prelestna vila Snežinka.

ČLOVEK — OTROK PRIRODE

DR. ROMAN SAVNIK

Na ledenem severu

Na skrajnem severu Evrope, Azije in Amerike ter po otočjih Severnega ledenega morja se razprostirajo od obzorja do obzorja nedogledne ledene poljane. Večina leta vlada tam strašna zima, neprimerno bolj mrzla in snežena kot pri nas. Nenchoma tulijo ledeni viharji in podijo snežene oblake. Po več mesecev je takrat pokrajina pogreznjena v mrko polarno noč, dokler se končno zopet ne prikaže zaželeno sonce daleč in prav nizko na obzorju. Le malo dni v letu je природа prijaznejša. Vendar ne more kratkotrajno poletno sonce nikdar prav omehčati trdih zmrzlih tal, ki so borno obrastla le z mahovjem, lišaji in raznim zeliščem. Tudi morje se nikdar povsem ne osvobodi ledenega oklepa. Poleti se sicer precej staja, a takrat se lomijo vanj s strmih obrežij ogromne ledene plošče, ki potujejo kot plavajoče ledene gore po več tisoč kilometrov daleč proti jugu, preden se stope — v največjo grozo potniškim ladjam.

Le malo ljudi more prebivati v teh deželah, čeprav so nekatere mnogo večje od Jugoslavije. Večjih in manjših mest bi tu iskali zaman. Vse naselbine so neznatne, pri tem pa tako maloštevilne, da je od ene do druge često tudi po več sto kilometrov daleč. Malokdo obišče te najsevernejše straže človeškega rodu. Prihajajo le posamezni predrzni raziskovalci, krščanski misijonarji ter ribiči, ki si v severnih morjih obetajo obilnega ribolova. A koliko jih je med njimi že plačalo svoj pogum z žalostno smrtjo! Kajti nikjer na svetu ni borba z vremenskimi neprilikami tako obupna kot v polarnih deželah. Marsikdo se je tu ovenčal s slavo, ker je kljuboval požrešni naravi, še mnogo več ljudi pa je v težki borbi z njo do smrti omagalo.

V teh negostoljubnih pokrajinah, kjer je rastlinska odeja tako redka in siromašna, je človek predvsem navezan na živalsko hrano. Edini domači živali sta mu pes in severni jelen, ki ga pa še ne zna povsod ukrotiti. Slednji je njegovo največje bogastvo. Daje mu namreč mleko ter mu služi za jezdno, vprežno ali tovorno žival. Po enega ali več jih vprega v lesene sani, ki so tu na kopnem edino prometno sredstvo. Ni dela telesa severnega jelena, ki ga človek ne bi uporabil. Jelenjo kožo uporablja za oblačilo in odejo, poleg mesa použije tudi njegovo kri, napol prebavljeno vsebino njegovega želodca celo smatrajo za največjo sladčico, dočim si iz rogovja in kosti prirejajo najpotrebnejše orodje. Ni čuda, da je največja želja prebivalcev, pridobiti si čim več teh živali, zato niso črede več stotin jelenov nikača redkost.

Navezanost na severne jelene pa je obenem vzrok večnega nemirnega romanja polarnih prebivalcev. Čim je čreda jelenov nekje popasla lišaje in mahovje, s katerim se največ hranijo, je lastnik takoj prisiljen, poiskati*si pašnik drugje. Vzroki selitev pa so tudi ogromna krdela neznosnih mušic, ki se porajajo bolj na jugu sleherno pomlad. Ko takrat romajo divji severni jeleni proti severu, krenejo tja z udomačenimi jeleni tudi prebivalci, nakar se jeseni zopet vračajo proti jugu.

Nekatera ljudstva, zlasti ona, ki prebivajo ob morju, imajo le malo severnih jelenov. Ta žive zato predvsem od lova na morske živali. Neki potovalec, ki se je z domačini udeležil lova na tjulenje, ga zanimivo popisuje takole: »Zarana smo vstali ter si pripravili orodje in orožje. Zajutrnica nismo dobili, zakaj tu velevajo stara lovska izročila, da moraš iti tešče na lov. Zdajci odrinemo k morju. Lezemo preko ledenih gor liki koze. Pod seboj zagledamo morje, po katerem plavajo kosi ledu raznih oblik in velikosti. Srečno se povzpnejo na ogromno, zibajočo se ledeno goro. Lovci so dobre volje, kakor je vse tukajšnje prebivalstvo kljub težkemu življenju in večni nevarnosti rado veselo in razigrano. Uganjajo razne šale in dovtype. Kako spretno pa umejo med razgovorom skakati z ledene plošče na ploščo, čeprav je med njimi morska voda! Zdaj pa zdaj se lovci ustavijo in razgledujejo. Njihove večje oči iščejo vodno gladino brez ledu. Kajti tamkaj se utegnejo pojaviti tjulenji, da se naužijejo zraka. Kraj pripravne morske globeli smo postali in se skrili za veliko ledeno skalo. Lovci so pripravili orožje in potrpežljivo oprezovali. Naposled se je nasmehnila lovska sreča: pojavil se je velik brkat tjuljenj. Ni nas opazil. Eden izmed lovecve je ustrelil. Njegovi tovariši so čudovito naglo in spretno zagnali svoje kavlje, ki so se zagrizli v živalsko meso. Gorje jim, če ne bi zadeli! Mrtvo truplo bi se potopilo na morsko dno in lovci bi se bržkone tisti dan vrnili domov praznih rok, gladni in prezeblji. A kaj takega se zlepa ne primeri, kajti lovci so izredno izurjeni.«

Zelo razvit je tudi ribolov. Ribe love na ta način, da navrtajo v led globoko luknjo. Ko potegnejo ribo izpod ledu, takoj zmrzne; često zauživajo meso kar surovo brez vsakršnih priprav. Sicer pa pridajajo mesu zelo radi rastlinsko hrano, večinoma razna zelišča. Posebno cenijo glave rib in tjulenjev, ki jih zakopljejo v zemljo in jedo šele pozneje, ko že malo razpadajo.

Bivališča severnih ljudstev so zelo skromna, čeprav so lahko prav različna. Navadno imajo okroglaste šotore, ki so poleti pokriti z brezovim lubjem, pozimi pa z volnenimi kožami severnih jelenov. Drevje sicer tu ne uspeva, splavljajo pa na obrežja les morski tokovi iz daljnih krajev. Druga ljudstva imajo stanovanja napol pod zemljo, ali pa jih grade kar iz ledenih plošč. Oprema takih hiš je seveda skrajno priprosta. Sredi prostora je ognjišče, nad katerim visi kotel. Ob stenah se vrste ležišča, ki so sestavljena

Ribolov v ledu

iz bičevja, trave in kožuhovine. V izbi so še koši za shranjevanje živil, vreče iz kož, lesene ali koščene žlice, lesene posode, kamenite sekire za drobljenje kosti, tu in tam tudi kaka puška, ki jo je kdo prinesel z juga.

Ljudje so nenavadno močno oblečeni, zakaj treba se je zavarovati pred ostrim podnebjem. Debelo pokrivalo na glavi sega često do ramen, posebe so zavarovana ušesa in dlan, dočim naj leseni naočniki čuvajo oči pred bleskom snega v soncu. Vsakdanja delavna obleka je pač brez vsakega okrasja; zato nam pa njihova nošnja za svečane prilike kaže velik smisel za lepoto in umetnost. Prebivalstvo ima mnogo skrbi in opravkov, dela pa le za domače potrebe. Žene tko oblačilo in opravljajo vse domače posle, možje se zadržujejo na lovu ter izdelujejo orodje in orožje. Slednje pa le za lov in nikdar za vojne svrhe. Kajti med severnimi narodi ni sovrašva. Njihov sovražnik je le priroda, boj z njo je tako srdit, da čuti vsakdo proti njej svojo nemoč. Zato vlada med ljudmi prijateljstvo, tovariško si pomagajo na lovu, obiskujejo se v svojih malih kočah, kjer se šalijo in prepevajo ter si pripovedujejo pravljice in lovske zgodbe. Vso prirodo, ki jih obkroža, so znali ti ljudje odeti v bajke; vse, kar posega v njihovo življenje, si skušajo na tajinstven način pojasniti. Najbolj razširjena je med njimi pravljica o kraljici, vladarici vseh živali, ki dajejo ljudem hrano in obleko. Te živali — tako pravi bajka — so nastale iz prstov boginje, ki jo je oče pahnil v morje. Nekoč je z njo oče potoval v čolnu po morju. Kar ju zaloti vihar, ki prevrne ladjo. Oba se borita za življenje. Že se je hči v obupu oprijela roba čolna, takrat pa ji oče odreže prste, da se hčere znebi in reši sebe. Od takrat prebiva njegova hči na morskem dnu; postala je največja dobrotnica ljudi, ker jim pošilja živali na površje.

Prebivalci skrajnega severa so večinoma še pogani. Verujejo v večno posmrtno življenje. Tudi tam se bodo ukvarjali z lovom, ki bo pa brez neprilik in nadlog. Često obiskuje njihove koče duhovnik, da zaklinja duhove. Ob popolnem molku opravlja skrivnostne obrede. Nato se za nekaj časa skrije za zastor iz kož. Zdajci začujejo verniki razne glasove, piskanje, sviranje in cepetanje z nogami. Duhovnik se je bil dvignil k zvezdam in pleše z dušami mrtvih sorodnikov. Nato stopi iz skrivališča vnovič med vernike, pripovedujoč jim, kaj je videl in slišal.

Tako mineva življenje prebivalcev ledenih poljan. V njihova skromna bivališča se zaganja mrzli vihar, a jih ne pomete s tal. S strahotnim truščem se zaganjajo ledene gore ob obalo, kakor da bi hotelo razpenjeno morje pogoltniti vso neizmerno belo deželo, na kateri vztrajajo v vedni borbi s prirodo najsevernejše straže človeškega rodu.

MIKLAVŽEVO

VENCESLAV WINKLER

JAZ SEM PARKELJ, MAMICA,
ČE NE ZNAŠ MOLITI,
VRŽEM TE V SENENI KOŠ,
NOČEM TE IZPUSTITI.

PA POKLIČEM LUCIFERJA:
PRIDI, VZEMI JO!
PA BO PRISEL, TE POTLAČIL,
V PEKLO PRAV NA DNO.

OH, NIKAR, SAJ NE, SAJ VEŠ,
DA SE LE IGRAM,
LUCIFERJU PA PRAV RES
TE NE DAM, NE DAM — —